

О. В. Алейнікова,
к. е. н., доцент, докторант, КПУ

НАПРЯМИ ЕФЕКТИВНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИЙ ПІДХІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АПК

Стаття присвячена визначенню загальних напрямів аграрної політики на державному та регіональному рівнях. Запропоновано ринковий механізм державного управління агроінвестиціями для регіону в рамках програмно-цільового підходу державного регулювання АПК.

The article is devoted to the determination of general directions of agricultural policy at the state and regional levels. The market mechanism of state management by agroinvestments for a region within the framework of program-purpose approach of state regulation of AIC is offered.

Ключові слова: державне регулювання, аграрна політика, програмно-цільовий підхід, агропромисловий комплекс, агропродовольча сфера, ринковий механізм.

Key words: state regulation, agricultural policy, program-purpose approach, agroindustrial complex, agro-food sphere, market mechanism.

ВСТУП

В економіці України важливе значення має розробка та проведення такої державної аграрної політики, яка дозволить країні сформувати високоефективний агропромисловий комплекс, здатний виробляти конкурентоспроможну продукцію на світовому рівні.

Правильна і ефективна державна та регіональна аграрна політика неможлива без встановлення зворотнього зв'язку, постійного моніторингу процесів її реалізації на базовому рівні з урахуванням всіх головних аспектів — соціальних, економічних, екологічних. Дієвість державної політики перевіряється на місцях — у районах та господарствах. Ефективна державна політика можлива лише за умови її постійного коригування на основі оцінок та пропозицій, отриманих на базовому рівні, де вона реалізується. "Зверху вниз", від центру до районів діє звична управлінська вертикаль, "знизу вверх" підтримується постійний зворотний зв'язок, який забезпечує правильність та ефективність державної аграрної політики.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є визначення напрямів ефективної державної аграрної політики та дослідження програмно-цільового підходу державного регулювання АПК на державному і регіональному рівнях.

РЕЗУЛЬТАТИ

Аграрна політика посідає провідне місце в соціально-економічній політиці держави і значно впливає на розвиток національної економіки країни. Ця політика визначає

перспективні і поточні завдання, які необхідно вирішувати органам влади. Загальні напрями аграрної політики визначаються на державному та регіональному рівнях, а пріоритетом є використання принципів і механізмів її практичного втілення. На сучасному етапі основним напрямом втілення державної аграрної політики в життя є трансформація агропромислового комплексу в ринкову економіку на основі приватної власності на землю і майно.

Основним засобом підвищення ефективності аграрного сектора є агропромислова та агропромислово-фінансова інтеграція. Розвиток нових відносин між сільськогосподарськими, переробними та агросервісними підприємствами, встановлення прямих виробничих зв'язків і єдиного інтегрованого (міжгалузевого) управління дають змогу значно підвищити економічну ефективність регіонального агропромислового комплексу і розв'язати проблеми кредитування сільгоспвиробника.

Феномен ефективного державного регулювання масштабних систем почав досліджуватися у зв'язку з його зростаючою роллю в управлінні соціально-економічним розвитком країни. Проте процеси регулювання розглядалися стосовно внутрішньовиробничих аспектів діяльності. Регулювання з позицій державного управління стосувалося в основному системи розподілу національних ресурсів по областях. У сфері управління регіональною економікою питання регулювання практично не ставилися, а якщо ставилося, то тільки з позиції узгодження галузевих і територіальних інтересів регіону.

Дослідження практики управління великими соціально-економічними утвореннями, міжгалузевими і галу-

зевими комплексами і регіонами країни дозволяють виявити основну тенденцію управлінських дій, які спрямовані на пошук, збір, перевірку, впорядкування зведення інформаційних потоків для прийняття рішень із застосуванням адміністративно-командних, економічних і майнових методів управління народним господарством і його ланками.

Дослідження впливу зовнішнього середовища на формування системи управління регіонального АПК приводять до розуміння складності й неоднозначності вирішення цієї проблеми в умовах здійснення економічних реформ. Це зумовлено рядом обставин об'єктивного характеру:

- неможливістю кількісної характеристики чинників середовища;

- неможливістю проведення точного виміру середовища.

Різноманіття складових внутрішнього і зовнішнього середовища перетворення систем управління економікою регіону і структурних одиниць регіонального агропромислового комплексу приводить до відмінностей в розумінні механізмів регулювання управляючих підсистем [2, с. 157].

На нашу думку, необхідно враховувати тенденції здійснення реформ в Україні і насамперед:

- специфіку структурної перебудови, особливо пов'язану з конверсією і створенням нового вигляду техніки для переробки сільськогосподарських продуктів;

- складність у здійсненні регіональної і національної політики;

- розбалансованість споживчого ринку, фінансової і грошової систем. Важливе значення мають також національно-історичні особливості (звичаї, традиції, погляди); соціально-демографічні умови (розвиненість виробничої, соціальної і інституційної інфраструктури).

Додамо до цього і характеристики діяльності (трудова, культурні, побутові, суспільно-політичні); матеріальні умови життя; природно-географічні умови. Все це є основою для побудови економічних методів регулювання процесів розвитку регіонального АПК [13, с. 33].

Комплексний аналіз показує, що далеко не повністю забезпечена продовольча безпека регіону — імпорт значно перевищує експорт, до критичного рівня знизилася виробництво продовольства з місцевої сировини. Причини такого положення, з одного боку, мають в незадовільному стані сільського господарства області і його матеріально-технічної бази, недостатньому рівні виробництва місцевої харчової промисловості. З іншого — в низькому рівні доходів населення регіону.

У таких умовах "замкнутого кола" єдиним шляхом виходу з кризи може бути лише державне регулювання, на прями якого, як нам видається, можуть бути наступні:

- введення цільового фінансування АПК області (цільові державні програми);

- відновлення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції (збільшення пропозиції);

- реалізація фінансово-кредитної політики — пільгове кредитування і оподаткування сільськогосподарських товаровиробників й інвесторів, що вкладають кошти в АПК області;

- повернення до обов'язкових форм страхування виробників сільськогосподарської продукції (комерційне страхування на основі пайової участі бюджету);

- розвиток інфраструктури регіонального ринку продуктів харчування шляхом становлення оптових продовольчих ринків і організації служби маркетингу в АПК регіону;

- цінове регулювання за рахунок встановлення фіксованих цін на найважливіші продукти харчування і відновлення гарантованих державних закупівель;

- підтримка вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників за допомогою введення митних зборів на ввезення продуктів з-за кордону.

На нашу думку, з кризи, в якій опинився АПК і його продовольчий ринок, він може вийти лише за допомогою державної підтримки. Формування системи продовольчої безпеки всіх рівнів також виняткова прерогатива державних органів. У агропродовольчій сфері через дію розглянутих вище чинників ринковий механізм саморегулювання поки не в змозі забезпечити відносну рівновагу попиту і пропозиції при цінах і доходах, паритетних з промисловими. Тому тут необхідне проведення політики державного регулювання ринкової кон'юнктури, спрямованої (при недостатньому рівні задоволення потреб населення в продуктах харчування) на розширення попиту і його узгодження зі зростаючою пропозицією. При насиченості попиту на рівні потреб державою можуть бути прийняті заходи щодо стримування росту пропозиції продуктів харчування.

Розглянемо можливості державного регулювання пропозиції на ринку продуктів харчування, що є основною базою системи продовольчої безпеки. Оскільки агропромислове виробництво розглядається нами в аспекті організації агропродовольчого ринку не як його структурний елемент, а як основний, а точніше — єдиний елемент формування продовольчих ресурсів, то йому і слід приділити найбільшу увагу.

У сучасній світовій практиці цільові програми розвитку агропромислового виробництва мають широке розповсюдження і є виразом нового якісного стану всієї управлінської системи АПК. У науковому плані програмно-цільовий підхід почав активно обговорюватися ще в 60—70-і роки. Велика увага методологічним і прикладним аспектам проблеми останнім часом приділяється в публікаціях вітчизняних учених: М.В. Болдуєва, В.М. Геєця, Б.М. Данилишина, В.А. Ільяшенко, М.Х. Корецького, С.В. Майстро, К.А. Фісун та інших.

Цільові програми являють собою коротко- або середньострокові планові документи, розроблювані адміністрацією. Кожна з цільових програм містить детальний аналіз ситуації в розглянутому секторі (галузі) економіки регіону, перелік завдань і заходів. Цільова програма є конкретним документом, що містить перелік заходів із вказівкою строків, виконавців, ресурсів, форми звітності й контролю за виконанням, попередній розрахунок ефекту від реалізації [5, с. 24]. Цільові програми розвитку АПК представляють, по-перше, метод державного (підкріпленого фінансовою підтримкою) впливу на відтворювальну збалансованість цього розвитку; по-друге, метод узгодження інтересів учасників програм.

Програмний підхід до державного регулювання АПК ґрунтується на поєднанні самостійності, директивності і обов'язковості. При цьому програми макроекономічного характеру регулюють найважливіші пропорції розвитку галузі і економіки АПК в цілому. Програми мікроекономічного характеру впливають на економічні умови усередині галузі АПК і зачіпають безпосередніх товаровиробників.

При реалізації принципу програмного регулювання необхідно враховувати ряд умов і вимог. Найважливіше з них — взаємодоповнюваність механізмів регулювання. Конкретний механізм, наприклад, ціновий, може впливати різноманітно на різноманітні проблеми економіки. Неодмінною умовою є поєднання добровільності й обов'язковості участі в програмах. Якщо для розвиненої ринкової економіки властива переважно добровільна участь у програмах, то в умовах перехідної економіки принцип обов'язковості може і повинен використовуватися ширше. Насамперед, це відноситься до підприємств державного сектора, до вироб-

ників, що володіють монополією, на ринку АПК і включені у відповідний реєстр. Режим обов'язкової участі доцільно вводити при необхідності вирішення екстрених проблем, реалізації антикризових заходів, при виконанні екологічних програм.

У формуванні й реалізації цільових комплексних програм повинна передбачатися цільова участь виробників у фінансуванні програмних заходів. Це означає, що державна підтримка, як правило, компенсує лише частину коштів, витрачених виробниками при виконанні програмних заходів. Такий підхід сприяє ефективнішому використанню фінансової підтримки держави і одночасно спрямований на мобілізацію ресурсів самих товаровиробників. Зумовлена гарантованість підтримки програм орієнтує на надання державних ресурсів і коштів лише за певних умов, що зазвичай закріплюються в договорах. Отже, державна підтримка надається вибірково тим групам виробників, які відповідають умовам програм.

Програмно-цільовий підхід нерозривно пов'язаний з цільовою спрямованістю підтримки державою сільського господарства. Як прямі платежі, субсидії, так і непрямі важелі приводяться в дію в рамках конкретних передбачених програм. Цільове використання коштів — одна з найважливіших умов участі в програмах, і його порушення неприпустимо [2].

Державний рівень регулювання. Аграрний сектор (сільське господарство, харчова і переробна промисловість) забезпечує продовольчу безпеку та продовольчу незалежність країни, формує 17% валового внутрішнього продукту та близько 60 відсотків фонду споживання населення. Крім того, аграрний сектор є одним з основних бюджетоутворювальних секторів національної економіки, частка якого у Зведеному бюджеті України за останні роки становить 8—9%, а також займає друге місце серед секторів економіки у товарній структурі експорту. Сільське господарство сприяє розвитку інших галузей, які поставляють засоби виробництва та споживають продукцію сільського господарства як сировину, а також надають транспортні, торговельні та інші послуги.

Особлива роль аграрного сектора в соціально-економічному житті країни зумовлюється унікальним поєднанням сприятливих природно-кліматичних умов та геостратегічним положенням, спроможністю України зайняти вагоме місце на міжнародному продовольчому ринку. Сільськогосподарська діяльність проводиться майже на всій території країни. У сільській місцевості проживає третина загальної кількості населення. У галузі зайнято 4 млн осіб із числа сільського населення.

Однак, ситуація, що склалася в галузі на даний час, не дає змоги подолати негативні явища. У 1991—1999 роках виробництво сільськогосподарської продукції зменшилося в 2,1 рази, в тому числі в сільськогосподарських підприємствах — в 3,4 рази. Такий спад виробництва став загрозливим для гарантування продовольчої безпеки країни. Певна стабілізація і нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції у 2000—2006 роках дали змогу підвищити рівень споживання основних продуктів харчування на душу населення, однак він залишається значно нижчим не лише від раціональних, але і від мінімальних норм [1].

Найгострішими проблемами на селі є відсутність мотивації до праці, бідність, трудова міграція, безробіття, занепад соціальної інфраструктури, поглиблення демографічної кризи та відмирання сіл. Середньорічна заробітна плата в сільському господарстві найнижча серед галузей економіки. Активізувалися міграційні процеси, особливо серед сільської молоді, що на сьогодні є основною причи-

ною деградації українських сіл.

Рівень забезпечення сільського господарства тракторами, комбайнами та іншою технікою становить 45—50% потреби. Понад 90% технічних засобів потребують негайної заміни внаслідок їх зношеності.

Таким чином, актуальність розроблення і прийняття Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року від 19 вересня 2007 року була зумовлена потребою у невідкладному вжитті заходів для забезпечення розвитку сільського господарства і сільських територій відповідно до обсягів та джерел фінансування. Основною метою Програми є забезпечення життєздатності сільського господарства, його конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринку, гарантування продовольчої безпеки країни, збереження селянства як носія української ідентичності, культури і духовності.

У результаті виконання Програми передбачається:

- зберегти сільські населені пункти та забезпечити їх об'єктами соціальної інфраструктури відповідно до визначених соціальних стандартів та нормативів;

- підвищити рівень ефективної зайнятості сільського населення, рівень доходів сільського населення і середньомісячної заробітної плати працівників сільського господарства до рівня, не нижче середнього в галузях національної економіки;

- забезпечити формування ємності аграрного ринку шляхом виробництва вітчизняної сільськогосподарської продукції в обсязі, що гарантує продовольчу незалежність країни;

- створити інфраструктуру внутрішнього аграрного ринку, збільшити обсяги біржової торгівлі, сформувати національну мережу оптових сільськогосподарських ринків, інформаційно-комунікативні мережі та активізувати розвиток транспортного забезпечення;

- сформувати прозорі та ефективні канали надходження продукції від виробника до споживача;

- щороку оновлювати технічну базу сільського господарства на 15%;

- збільшити обсяг: виробництва валової продукції сільського господарства в 2015 році порівняно з 2006 роком у 1,6 рази; експорту сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів (переважно з високою доданою вартістю) — у 2 рази; інвестицій в аграрний сектор — у 2 рази; надходження податків і зборів до зведеного бюджету України у 2,5 рази;

- довести обсяг частки органічної продукції у загальному обсязі валової продукції сільського господарства до 10%;

- збільшити завантаження переробних підприємств, забезпечити подальший розвиток сільськогосподарського машинобудування, зберегти робочі місця у галузях — партнерах сільського господарства;

- впровадити у практику базові агроекологічні вимоги і стандарти відповідно до регламентів ЄС;

- довести обсяг споживання населенням у 2015 році основних продуктів харчування до раціональних норм.

Основою аграрного ринку є виробництво вітчизняними товаровиробниками сільськогосподарської продукції, яке переважно формує продовольчу безпеку держави. Продовольча безпека держави — захищеність життєвих інтересів людини, яка виражається у гарантуванні державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її життєдіяльності і визначається за такими критеріями:

- достатність продовольчого споживання — відношення фактичного рівня споживання основних харчових продуктів на одну особу до науково обґрунтованих (ме-

дично рекомендованих) норм здорового харчування. В 2005 році цей показник за найважливішими харчовими продуктами (молочними і м'ясними) становив лише 49—59 %;

— доступність продовольчого споживання — відношення вартості річного набору харчових продуктів на одну особу, що відповідає науково обгрунтованим нормам здорового харчування, до річного розміру доходу на одну особу;

— продовольча незалежність — частка продовольчого імпорту в загальному обсязі продовольчого споживання.

У результаті виконання заходів, передбачених Програмою, у 2015 році очікується забезпечити виробництво: м'яса — у 2,1 рази більше, молока — в 1,4, плодів, ягід і винограду — у 3, овочів і баштанних культур у — 1,3 рази порівняно з 2005 роком; зерна — в обсязі 50 млн тонн, цукрових буряків — 25, олійних культур — 15, овочів — 8, картоплі — 18, плодів і ягід — 3,2, винограду — 0,8, молока — 20, м'яса — 5,1 млн тонн, яєць — 17 млрд штук, що гарантуватиме досягнення науково обгрунтованих норм споживання харчових продуктів та підтримку ефективного експортного потенціалу [3, с. 8].

Здійснення вказаних та інших заходів дасть змогу підняти на якісно новий рівень виробництво продукції агропромислового комплексу, наситити внутрішній ринок продовольства, гарантувати науково обгрунтовані норми споживання основних продуктів харчування населенням України, а також забезпечити конкурентоспроможний експорт сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки, що особливо важливо при вступі України до СОТ.

Регіональний рівень регулювання. Розробка регіональних програм розвитку сільськогосподарської кооперації, як і інших регіональних програм, є дуже важливим в тому відношенні, що саме на рівні регіонів відбувається безпосереднє втілення в життя цілей і завдань програмно-цільового підходу до управління. Тут відбувається не лише конкретизація механізмів реалізації програм, але і запроваджуються певні концептуальні зміни до стратегії аграрної політики з урахуванням особливих умов того або іншого регіону, включаючи питання про власність, земельний ринок, пріоритети в розвитку соціальної структури аграрного сектора регіону.

Цілком обгрунтовано видається орієнтація регіонів на програмне забезпечення соціального розвитку села, без чого неможливо досягти стабільного і стійкого розвитку самого виробництва.

Особливо ефективними в даному випадку можуть опинитися розроблені у рамках системного підходу принципи й інструментарій програмно-цільових методів, що набули останніми роками значного поширення для вирішення комплексних, багатоаспектних задач. Перевага програмно-цільового підходу до вирішення комплексних соціально-економічних задач полягає, на наш погляд, в можливості підпорядкування локальних цілей глобальній ранжируваній проблемі і зосередження уваги на тих, що мають стратегічне значення, делегування управлінських функцій, підвищення зацікавленості виконавців етапів програми в кінцевих результатах.

При використанні програмно-цільового підходу відбувається ніби накладення тимчасових структур, що створюються, на систему управління, що приводить до підвищення її мобільності й виникнення можливості для ширшого маневру ресурсами. Віснуючих структурах управління, що здійснюють регулюючу функцію, підрозділи мають тенденцію розвиватися з орієнтацією лише на свою конкретну функцію, а не на загальну мету. Часто це виправдовується використанням ринкових принципів регулювання. В ре-

зультаті це породжує прагнення до їх самозбереження незалежно від інтересів системи в цілому і викликає опір змінам, конфлікти і зниження ролі стратегічних задач.

Щодо України, то питання легітимізації регіональних програм є відкритим. Регіони хочуть якомога більше коштів з державного бюджету; уряд, не маючи цих коштів, намагається звести їх частку до мінімуму, позбавляє учасників програми пільг і преференцій. Парадокс у тому, що програми зі значною частиною державного фінансування відповідають інтересам регіону, проте їх не затверджують через дефіцит коштів [6]. Водночас програми, де частка державного бюджету є мізерною, мають шанс на затвердження, однак у цьому разі держава фактично усувається від вирішення регіональних проблем, тоді регіональні програми втрачають статус державних. Таке звужене тлумачення державної підтримки регіональних програм є головним гальмом на шляху їхньої практичної реалізації.

Проблему оптимального внутрішньорегіонального розподілу державних коштів можна вирішувати в процесі формування програмних заходів і відповідних погоджувальних процедур. Паралельно з державним бюджетом джерелами фінансування регіональних програм мають бути місцеві бюджети, позабюджетні фонди, власні кошти підприємств та організацій, зарубіжні інвестиції [5, с. 236].

Програмно-цільовий метод у сучасних умовах формування ринкових відносин має важливе значення для комплексної реалізації невідкладних регіональних завдань, які передбачають максимальну ефективність використання засобів. Кожна програма повинна розроблятися за умов адресності, містити завдання конкретним виконавцям і мати детально відпрацьовану систему управління. Фінансування таких програм відбувається за рахунок центрального та місцевого бюджетів. Сутність програмного підходу в плануванні розвитку полягає в таких його основних елементах, які одночасно є необхідними умовами застосування програмно-цільового підходу та етапами реалізації для досягнення головної мети.

Визначення конкретних цілей, що деталізують структуру визначених проблем, характеризують очікувані кінцеві результати у відповідній галузі розвитку. Цим самим програмний підхід конкретизує і реалізує корінну рису соціально-економічного планування — цільову орієнтацію програми, а також практику виділення її провідних ланок. Специфіка та переваги програмного підходу в плануванні виражаються в тому, що об'єкт планування не ототожнюється з якимось визначеним елементом організаційної структури управління народним господарством. Цей підхід міжгалузевий, позавідомчий, а тому дозволяє при підготовці планових рішень врахувати такі важливі взаємозв'язки, які при галузевому підході не враховуються або можуть бути враховані лише частково. Вирішення питання про застосування програмно-цільового методу включає насамперед постановку проблеми та виявлення об'єктів програмно-цільового управління [4].

В умовах аграрного ринку, що формується в Україні, малі і середні форми агропромислового підприємництва складають ядро регіональної системи агробізнесу. Формування регіональної структури агробізнесу в Запоріжжі та області полягає в узгодженому вирішенні комплексу соціально-економічних і технологічних задач. Першочерговими з них є:

- відбір і професійна підготовка аграрних підприємців;
- перепідготовка працівників агропромислових підприємств, що приватизуються;
- інформаційне, наукове і експертно-консультаційне

обслуговування аграрних підприємств і потенційних інвесторів;

- створення розвиненої соціально-виробничої інфраструктури регіонального агропромислового комплексу;
- сільське виробниче і індивідуальне житлове будівництво;
- комплексне технічне і технологічне забезпечення приватного агробізнесу і соціально-виробничої інфраструктури регіонального АПК.

Виділені задачі повинні вирішуватися з урахуванням природно-кліматичних умов, спеціалізації сільськогосподарського виробництва Запорізького регіону України і вимог регіонального агропродовольчого ринку і технологій, що формуються, європейських принципів організації малого та середнього агробізнесу.

Основними умовами вирішення вказаного комплексу задач є:

- узгодження державної і регіональної податкової, ліцензійної і митної політики при вирішенні питань технологічного, кредитно-фінансового і експортно-імпортного забезпечення приватного агропромислового сектора;
- правовий, кредитно-фінансовий і зовнішньоекономічний супровід процесів аграрної приватизації;
- міжнародна кооперація в питаннях планування і управління інвестиційних потоків.

Таким чином, в процесі реформування агропродовольчої сфери в Запорізькому регіоні України має бути створений ефективний інвестиційно-фінансовий механізм підтримки приватного агробізнесу, здатний у рамках узгодженої фінансової і виробничо-технологічної політики, забезпечити розробку і реалізацію інвестиційних проектів.

Необхідність вироблення ринкового механізму управління агроінвестиціями для регіону обумовлена наступними чинниками:

- низьким рівнем продовольчого самозабезпечення продовольством місцевого виробництва;
- відсутністю регіонального механізму проведення контролю земельної реформи;
- появою міграційних потоків з південних республік, зокрема — на територію Запоріжжя і області;
- потребами ефективного використання коштів, що виділяються державами Північної Європи на сприяння реформам і економічному відродженню України.

Регіональний інвестиційно-фінансовий механізм регулювання діяльності агробізнесу повинен забезпечувати:

- зворотність інвестиційних потоків;
- майнові гарантії отримання прибутку;
- підтримку рівня агропромислової зайнятості населення Запоріжжя і області;
- ефективне регулювання міграційних процесів;
- міжнародний моніторинг інвестиційних проектів, що реалізуються в Україні, у сфері агробізнесу, екології, навчання і конверсії.

Механізм, що діє, має бути зорієнтований на поетапне повернення інвестицій. При цьому можуть розглядатися різні форми зворотних інвестиційних потоків, зокрема:

- екологічно чиста продукція;
- грошові кошти в гривнях і іноземних валютах;
- приватні підприємства або пакети акцій агропромислових підприємств у власності або пайовій часті інвесторів;
- земельні ділянки у власності або довгостроковій оренді;
- послуги розвиненої інфраструктури, сервісу.

Представлення українським і іноземним інвесторам майнових гарантій та вибору форм зворотності інвестиційних потоків забезпечить включення системи приватного

агропромислового підприємства Запорізького регіону України, що формується, в Європейські інвестиційні проекти.

ВИСНОВОК

На сучасному етапі загальними напрямками втілення ефективної державної аграрної політики в життя є введення цільового фінансування АПК області; збільшення пропозиції сільськогосподарської продукції; пільгове кредитування і оподаткування сільськогосподарських товаровиробників і інвесторів; комерційне страхування на основі пайової участі бюджету; становлення оптових продовольчих ринків і організації служби маркетингу в АПК регіону; відновлення гарантованих державних закупівель; введення митних зборів на ввезення продуктів з-за кордону.

У розроблюваній цільовій програмі розвитку регіонального АПК і продовольчого ринку повинні передбачатися як заходи щодо створення певного рівня пропозиції продуктів харчування, ринкової інфраструктури, підтримки високої прибутковості сільськогосподарських товаровиробників і рівня гарантованих цін, так і екологічні й соціальні, вирішення яких необхідне для організації нормального функціонування системи безпеки продовольчого ринку. У програмі також повинні передбачатися обсяги державного бюджетного фінансування, різні пільги і стимули, що надаються учасникам програми. Участь у державній програмі є формально добровільною, але за допомогою різних пільг і санкцій перетворюється фактично на обов'язкову.

Цільові комплексні програми приймаються на обмежений строк 3—5 або більше років. Вони пов'язують в єдину систему більшість напрямів державного регулювання, але в той час не виключають самостійного використання інших важелів державного регулювання, таких як фінансово-кредитна політика, податки, страхування.

Таким чином, програмно-цільовий підхід до формування і розвитку малого і середнього підприємництва в агропромисловій сфері регіону дозволяє, з одного боку, створити ефективну технологію виробництва, збору, зберігання, транспортування і продажу сільськогосподарської продукції, з іншого — сформуванню відповідну інфраструктуру і сервісне забезпечення діяльності підприємств у агропродовольчій сфері.

Література:

1. Загальнодержавна Комплексна програма підтримки та розвитку українського села "Добробут через аграрний розвиток" на 2005 — 2010 роки [Електронний ресурс]. — Режим доступу до стор.: <http://dar-ukraine.com.ua/docs/dar220805.pdf>.
2. Латинін М.А. Аграрний сектор економіки України: механізм державного регулювання: монографія / М. А. Латинін. — Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2006. — 320 с.
3. Постанова Кабінету Міністрів України "Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року" від 19 верес. 2007 р. № 1158 [Електронний ресурс]. — Режим доступу до стор.: http://www.min-agro.gov.ua/files/00003800/Dergavna_cil_ova_programa.doc.
4. Регулювання соціально-економічного розвитку сільських населених пунктів [Електронний ресурс]. — Режим доступу до стор.: <http://agrova.net/economics/documents/category-3/doc-11>.
5. Фісун К.А. Методологія програмування розвитку регіонів України / К.А. Фісун. — Харків, 2007. — 401 с.
Стаття надійшла до редакції 07.02.2011 р.